

TANUMS
KOMMUN

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Moa Leidzén

Datum
2012-11-29

Vår referens
2012.0207-312 KS

Dialog om mål – översiktsplan 2030

Under hösten 2012 genomfördes en dialog med medborgarna i Tanums kommun om vilka mål den nya översiktsplanen bör ha. Som grund för dialogen tog kommunen fram ett diskussionsunderlag som kallades "Tanums kommun i framtiden – hur vill **du** ha det?" Underlaget var uppbyggt på fyra rubriker *Tanums identitet och framtid, Boende, Näringsliv och Infrastruktur* samt *Uppleva och göra*.

Dialogmöten och öppet hus

Kommunen bjöd in 41 föreningar och intresseorganisationer till fem dialogmöten som hölls på fem olika platser i kommunen.

2 oktober, kl 18 Fjällbacka service, Fjällbacka
9 oktober, kl 18 Väderöarnas båtsällskap, Hamburgsund
16 oktober, kl 18 Skärgårdshuset, Grebbestad
23 oktober, kl 18 Tingshuset, Tanumshede
30 oktober, kl 18 Bullaregården, Östad/Backa

Av de 41 inbjudna föreningarna medverkade 27 stycken vid något utav dialogmötena. Totalt medverkade 66 personer, där ca 1/3 var kvinnor och ca 2/3 män.

Utifrån diskussionsunderlaget diskuterades översiktsplanen med gymnasieelever från byggprogrammet på Tanums gymnasieskola.

Kommunen bjöd in till öppet hus vid två tillfällen i kommunhuset i Tanumshede, den 10 oktober och den 24 oktober mellan kl 17-19. Totalt kom ca 50 personer.

Inskickade yttranden, bloggkommentarer och LUPP-undersökning

Under dialogen var det också möjligt att skicka in synpunkter via brev, e-post eller via svarsformulär på hemsidan. Totalt lämnades 42 yttranden in varav 13 kom från föreningar och organisationer och 29 kom från enskilda. Av de enskilda var ca 3/5 män och 2/5 kvinnor.

I sammanställningen har kommentarer till de öppna frågorna i LUPP-undersökningen som genomfördes under 2011-2012 tagits med. LUPP står för lokal uppföljning av ungdomspolitiken och är en nationell undersökning där kommuner kan delta för att samla in kunskap om ungdomars bedömning om sin egen situation. I undersökningen svarade 94% av högstadiet, 65% av gymnasiet och 10% av de som var 19-25.

Två kommentarer har lämnats på bloggen.

Sammanställningen

Synpunkter under dialog och i yttranden har sammanställts och redovisas under samma rubriker som i diskussionsunderlaget; *Tanums identitet, boende, näringsliv och infrastruktur* och *uppleva och göra*.

Majoriteten av dem som varit med på dialogmötena och öppet hus var i åldern mellan 40-65 år.

På dialogmötena har flertalet av deltagarna haft anknytning till kustområden i kommunen vilket kan tolkas bland kommentarerna då fler synpunkter har koppling till kusten än till inlandet. Samma förhållande kan förstås bland de inkomna yttrandena då fokus ligger på kommunens västra del.

Om flera har yttrat sig likadant anges i sammanställning antalet inom parentes, till exempel: (+4) vilket betyder att det är fyra ytterligare yttranden som innehåller samma synpunkt.

Sammanfattning

Dialogmöten och öppet hus

Tanums identitet och framtid

Kommentarerna om Tanums identitet idag kan i stort härledas till kommunens naturresurser i form av hav, vind och sten. Man tar också upp det karaktäristiska landskapet och de vitt skilda naturtyper som finns inom kommunen; kusten och inlandet.

Boende

Det uttrycks ett stöd för att i första hand utveckla nya bostäder intill samhällena och att samhällena vid kusten bör utvecklas åt öster. En kommentar handlar också om att i första hand ge bostäder inom fritidshusområdena möjlighet till större byggrätter innan nya områden exploateras.

Om inlandet beskriver någon att enstaka hus här och där inte stör det rörliga friluftslivet medan en annan lämnar synpunkten att nya hus bör lokaliseras intill befintliga. Till skillnad från kusten lämnas synpunkten att man vill ha möjlighet att bygga sjönära hus.

Näringsliv

Synpunkterna speglar att man tror att näringslivet fortsatt kommer att vara småskaligt i kommunen, man tror inte på en stor industri eller större verksamhet. Förslag som förs fram är bland annat fler företagshotell för småföretagare, utveckling av vattenbruksverksamheter, fortsatt fiske och möjlighet att bedriva jordbruk och förädla råvaror.

Turismen ses som en näring för framtiden och i kommentarerna nämns både camping och ställplatser för husbilar.

Det finns ingen enhetlig uppfattning om hur nya verksamheter bör lokaliseras, och det har säkert varit svårt att diskutera då begreppet näringsliv och verksamheter är brett. I kommentarerna nämns både att det bör finnas tillgänglig verksamhetsmark intill varje ort och att lokaliseringar kring E6:an har potential för trafikberoende verksamheter.

Infrastruktur

Fler båtplatser och båtramper efterfrågas. Båtramper ses också som viktiga för att möjliggöra förvaring av båtar på trailer. I sammanganhet kan också nämnas att på dialogmötet i Bullaregården nämndes att det också skulle behövas båtramper för att tillgängliggöra båtliv i kommunens insjöar.

Ett starkt stöd finns för att bygga fler gång- och cykelvägar i kommunen. Gärna så att samhällena binds samman, vilket skulle underlätta för motionsutövande, förflyttningar och cykelturism.

Fler och tätare kollektivtrafiksturer efterfrågas, även anpassade anslutningar mellan buss och tåg. Möjligheten att ansluta busstrafik till Eds station för att förbättra tillgängligheten till Oslo och

Göteborg för kommunens östra delar nämns, liksom att ge förutsättningar för att Bohusbanan kan förlängas till Oslo.

I Fjällbacka och Grebbestad nämns att det är viktigt att det kommer till en förbifart utanför samhällena.

Uppleva och göra

Synpunkterna talar för att det finns ett stöd för strandskyddet längs med kusten och att kommunen bör värna om allmänhetens tillgänglighet till stranden. En kommentar nämner ändå att det bör vara möjligt för havsanknutna verksamheter att utvecklas.

Den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen bör underhållas och bevaras för framtiden.

Inskickade yttranden, bloggkommentarer och LUPP-undersökning

Tanums identitet och framtid

Kommentarerna om Tanums identitet spänner över ett stort fält alltifrån turism och besöksnäring, vindkraft, kommunens naturresurser, fiskesamhällen och forntidshistoria med fornlämningar. Någon nämner Tanum som ett Sverige i miniatyr med kust, inland och fjäll.

I framtiden vill flera bevara samma identitet som kommunen har idag, man vill att kommunen värnar naturen och framhäver bredden. Någon nämner att kommunen bör se det faktum att kommunen är en av Sveriges konstnärstätaste kommuner som en tillgång i sin identitet. Flera yttrar sig också om att vill se Tanum som framtidens miljökommun. Någon skriver att *"Tanum har en aktiv levande landsbygd som kännetecknas av mindre men av mångfaldiga verksamheter dit människor vill flytta till och inte ifrån"*.

Boende

Några skriver att bostadsprojekt för åretruntboende bör prioriteras framför bostadsprojekt för delårsboende. Någon tar upp frågan om boplikt som finns i Norge. I beskrivningarna kan skönjas en rädsla för utvecklingen att kustsamhällenas centrum stora delar av året står tomma vilket är negativt för mångas önskemål om levande samhällen.

Man anger förtätning och utvidgning av samhällen som en strategi för bostadsutveckling. Någon skriver att kommunen bör motverka en struktur där alla måste ha två bilar. Motivet anges av flera också vara att det är viktigt att bevara de oexploaterade områdena mellan samhällena.

Ett varierat utbud av bostäder efterfrågas, med särskilt fokus på hyresrätter. Som anledning nämns att unga och äldre ska kunna bo kvar.

Flera av yttrandena efterfrågar billiga bostäder.

Näringsliv

Näringslivet beskrivs som småskaligt och att strukturerna i kommunen bör anpassas för att stötta denna småskalighet. Nya verksamhetsområden bör lokaliseras utanför samhällena intill väg E6, där Rabbalshede och Tanumshede nämns som två orter med potential eftersom de också har närhet till järnväg.

Infrastruktur

Fler gäst- och båthamnar efterfrågas. Men också andra alternativ nämns så som att ge förutsättningar för båtpooler att etablera sig längs med kusten.

Bland kommentarerna finns ett starkt stöd för att bygga ut fler gång- och cykelvägar. Även bland de unga nämns gång- och cykelvägar särskilt och gärna belysta för ökad trygghet. En kommentar nämner och cykelparkering vid busshållplatser som viktigt att planera för som grund för att underlätta cykelpendling.

Fler och tätare buss- och tågturer efterfrågas samt att bussarna ska vara anpassade till tågavgångar. Järnvägsstationerna i kommunen är viktiga att bevara för att underlätta helårsboende. Snabbtåg mellan Göteborg och Oslo återkommer.

Till skillnad från synpunkterna från dialogmötena innehåller flertalet yttranden synpunkter om energiproduktion, till exempel vind- och vågkraft eller solceller. En idé är också att möjliggöra för sjövärmepumpar för uppvärmning av bostäder.

Uppleva och göra

Bland de inkomna yttrandena finns fler yttranden som berör bebyggelsestrukturer än vad som framkom under dialogmötena. Man vill se levande samhällen med åretruntboende men också ett levande inland. Flera tycker man ska bevara den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen i samhällskärnorna och att nya byggnader ska anpassas i skala och form till den befintlig. Flera tar också upp att matproduktion kommer att vara en viktig fråga i framtiden och att kommunen därför inte bör exploatera jordbruksmark. Samhällsnära grönytor tas också upp som viktigt både för miljö och för livskvalitet. Mötesplatser efterfrågas i samhällena.

Ett stöd finns för att verka för att strandskyddet upprätthålls. Kommunen ska värna allmänhetens tillgänglighet till strandområden. Ge förutsättningarna för människor att utöva rörligt friluftsliv nämns, till exempel kajapaddling och cykeltur.

I kusten efterfrågas utpekande av hänsynsområden eller områden dit störande vattenverksamheter hänvisas. Fler naturreservat och stärkt skydd av orörda områden.

- I bilaga 1 finns en sammanställning av vad som framkom under dialogmötena samt under öppet hus
- I bilaga 2 finns en sammanställning av de inkomna yttrandena samt kommentarer på bloggen

BILAGA 1 – synpunkter från dialogmöten och öppet hus

TANUMS IDENTITET OCH FRAMTID

- Naturen (+1)
- Stolta över våra olika naturtyper i olika delar av kommunen
- Vind
- Fokus på kustlinjen
- Skärgård och skaldjur
- Havet (+1)
- Skärgård (+1)
- Öarna
- Kusten
- Inlandet
- Frisk miljö – kustfiske, vattenbruk, paddling
- Historia
- Hällristningar
- Kulturen
- Sten → Stenindustrin
- Turismen
- Besöksnäring
- Företagande
- Kustsjöfart
- Fiske (+1)
- Fisk- och skaldjur (+1)
- Ekofiske
- Många små företag
- Plats för alla generationer
- Vi har nära till allt – inga stora avstånd
- Vår struktur med flera olika samhällen
- Kultur/hällristningar/Gerlesborg "Tanum kan jämföras med Österlen"
- Viktigt att även inlandet betonas i kommunens identitet/marknadsföring
- Inställning till äldre? *Bli en pensionärskommun!*
- Blå-gröna vägen
- Bullarens skidstadion – Tegen
- Snarsmon
- Älgafallet
- Målarkläva
- Det goda livet
  - Råvarorna
  - Mindre stress
  - Närvarande kulturarv
  - Tryggt (vi har inte många poliser – men det är inte många tjuvar här heller)
  - Rikt och levande föreningsliv
  - Hemtjänsten
  - Mycket natur

Skärgården
Evenemang
Mixen av människor

- Vision – Tanums framtida identitet
Havet, öarna, fiske
Friluftsliv, fiske, svamp
Cykel – gångvägar, caféer och B&B på lagom avstånd längs vägen
Tystnad – lugn och ro
Fisk- och skaldjur
Utveckla äventyrsturism, båtturer, vandringar, cykel
Samhällena exponerar sig

Sagt om Gerlesborg/Bottnas identitet

- Alternativ exploatering – utveckla och förtydliga "det-där-andra" (ett jobb som Gerlesborg/Bottna måste göra själva – ge deadline)
- Gerlesborg: en kraftplats med oändlig potential
- Gerlesborg-Bottna – vilka är vi – vad står vi för identitet?
- Identifiera traktens "eko-system"! – vad vi har att erbjuda

BOENDE

- Bostäder för året-runtboende
- Kommunen måste hjälpa till att möjliggöra att det är lättare och billigare att bygga bostäder
- Se till att vi får fler åretruntbostäder till vettiga hyror
- Underlätta byggnation (inlandet)
- Låt gärna stora byggbolag exploatera och sälja lägenheter
- Bygg exempelvis ut Rävgården i Backa
- Sänk trösklarna för att flytta hit, provbo!
- Alternativa möjligheter att utveckla boende
- Ateljéplatser i allmän utrymme, kanske även gemensamt kök (Gerlesborg)
- Låt norrmännen betala fastighetsavgift
- Inflyttning av pensionärer som betalar skatt i kommunen
- Fler bostäder
- Billigare hus i Grebbestad
- Bostäder till unga för rimliga priser
- Unga utbildade flyttar till andra kommuner på grund av att de inte hittar boende
- Skapa förutsättningar för yngre personer att bosätta sig i kustsamhällen
- Ingen mer byggnation i Kämpersvikområdet (centrala delen)

Boendestruktur

- Förtäta samhällena, behåll mellanrummen för rekreation
- Förtätning av samhällen längs med kusten bör ske varsamt, hellre utbyggnad

- Samhällena (vid kusten) bör växa åt öster
- Närhet till hav och natur samt service
- Vattentillgång, avlopp
- Formulera en ny definition av attraktivt läge
- Möjliggör att bygga åretruntbostäder strandnära (inland)
- Positiva till större bygggrätter i fritidshusområden då områdena redan är ianspråkta.
- Enstaka hus här och där stör inte friluftslivet
- På landsbygden: komplettera ny bebyggelse intill befintlig
- Skola
- Skolor/dagis
- Inga höghus
- Bygg gärna höghus med sjöutsikt från alla våningar
- Kärradalen
- Svinnäs

Boendetyper

- Olika upplåtelseformer
- Alla generationer
- Lägenheter för unga
- Lägenheter (boklok)
- Fler hyreslägenheter
- Viktigt med hyresbostäder för alla åldersgrupper
- Boende i fler hyresrätter – även öster om väg 163
- Det behövs billiga hyresrätter för att unga ska kunna bo kvar
- Hyresrätter – bygg ut Målgården i Fjällbacka
- Hyresrätter i attraktiva områden
- Hållbart åretruntboende
- Billiga bostadsrätter i radhus
- Kollektiv bostadsrätt
- Tomtmark
- Tomtmark som bygger ihop Skeppstad med Fjällbacka
- Ej bara villor
- Det finns en efterfrågan på mindre bostäder
- (små lägenheter?) Integrerat senior- och juniorboende. Juniorer = Gerlesborgsskolans elever under läsåret
- "Junior-studios" hyrs ut till sommargäster under sommarperiod
- Seniorbostäder
- Äldreboende
- Tärnegården – centralt, utsikt
- Seniorboende i centrala lägen, gärna med utsikt
- Synpunkter för äldreboende – lägenhet, bostäder, tillgänglighet till affärer och vård, cykelbana
- Seniorboende för oss som inte är sjuka men efterfrågar socialt umgänge

Energi och miljö

- Planera bostäder med hänsyn till lokalklimat och möjlighet för energiproduktion till exempel solceller

NÄRINGSLIV OCH INFRASTRUKTUR

- Söka upp hemvändare/bemötande ambassadörer
- För lång handläggningstid på kommunen
- Kommunikation mellan företagare, tjänstemän, politiker behöver bli bättre
- Svågerpolitik behöver försvinna
- Bättre skyltning av vägar och adresser
- Gerlesborgsbehöver hjälp att få mer skyltar – får avslag varje gång vi ansöker för Gerlesborgsskolan (jämför Akvarellmuseet på E6:an).

Näringsliv

- Förutsättningar för bensinstation i Fjällbacka
- Näringsliv, uppryckning! 259 plats av 290, expertishjälp, arbetstillfällen

Näringslivsstruktur

- Lokalisera trafikberoende verksamheter intill kommunikationsstråk till exempel på Hud.
- Undvik att lokalisera verksamheter på jordbruksmark
- Industrimark
- Verksamhetsmark
- Verksamhetsmark i hela kommunen: intill varje ort
- Bygg inte ut mer verksamhetsmark än vad den fördjupade översiktsplanen för Fjällbacka anger
- Nej till industrier vid Ödsmål i Fjällbacka
- Utveckla Vinnehed eller bergen runt till industriområde
- Kontorshotell – flera småföretagare kan samlas
- Undvik transporter: lokal produktion
- Utveckla förutsättningar för småföretagande, sannolikheten för att en stor industri etablerar sig här är liten
- Service, affär, skola
- Stimulera småskaligt näringsliv
- Gör det möjligt att bo och arbete i Tanums kommun

Framtidens näringsliv

- Område för vattenbruk
- Hållbart vattenbruk (ostronodling)
- Förädling av tillgångar: skog, fiske, jordbruk
- Utveckling av det havsnära näringslivet
- Utveckla fisket med binärningar
- Ge förutsättningar för passagerartrafik att trafikera skärgården
- Locka företag med attraktiv miljö
- Nyetableringar behöver känna sig välkomna av kommunen
- Friskvård – må bättre
- GVAB
- Hantverkare
- Elektriker
- Snickare
- Viktigt att värna om det utbud vi har här
- Ge förutsättningar för oss att förädla våra råvaror

- Ge förutsättningar för ett livskraftigt jordbruk
- Livsmedelsförsörjning
- Campingplatser
- Äta och shopping

Turism

- Camping (ihop med outdoor-område + hockeyrinken)
- Öka takten för Långsjö campings planer
- Ställplatser för husbilar
- Flygshuttle från Rygge/Trollhättan och bättre tillgänglighet till taxi
- Besöksnäring kan förbättras genom flygförbindelser till Moss och bussa turister till bad och jakt
- Begränsa party-turism
- Marknadsför turistnäringen i hela kommunen
- Cykel- och båtuthyrning
- Övernattningsmöjligheter
- Husbilsparkering – ställplatser

Båtliv

- Båtplatser i ökad omfattning i bland annat Långsjö
- Norra kajen (i Fjällbacka) utvecklad till båtplatser, havsnära verksamhet, sjömack, båttvätt, serviceanläggning – sjöturism
- Bättre hamnar
- Ordna båtramper i kustsamhällena
- Fler faciliteter
- Utveckla förutsättningar för att möjliggöra båtar på trailer
- Båtplatser, båttvätt
- Gästhamnar

Infrastruktur

- Förutsättningar för parkeringar i Fjällbacka
- Parkeringsplatser vid badplatser
- Parkering vid kommunala badplatsen på Hamburgö
- Samordnad infrastruktur spar pengar

Gång- och cykelvägar

- Fler gång- och cykelvägar som binder samman samhällena i hela kommunen (+8)
- Belysta gång- och cykelvägar i hela kommunen (+2)
- Gång- och cykeltrafik för både boende och vandringsturism (+1)
- Tydligt utmärkta gång- och cykelvägar, ev. delvis belysta (solceller)
- Cykelväg längs kusten
- Trygg och säker infrastruktur! – för gående, cyklande o.s.v. Människor bor och besöker en idyll – men det är farligare att ta sig runt än i storstan (tänk NY!)
- Möjliggör fler gång- och cykelvägar. Idag är det inte möjligt att ta sig mellan samhällena utan att åka bil. Det är tryggare att cykla i Stockholm än mellan Grebbestad och Havstensund.
- Gång- och cykelväg mellan Backa skola – Östad

- Strandpromenad i Långsjö
- Planera för cykelparkering
- Cykelvägar och vandringsleder
- Markerade motionsslingor

Kollektivtrafik

- Kommunikationen mellan centralorterna behöver förbättras
- Viktigt med god infrastruktur, kollektivtrafik, buss, tåg
- Förbättra kollektivtrafiken (+1)
- Mer och smartare kollektivtrafik; rutten och tider – Flexibilitet?
- Bättre kollektivtrafik med Dals-Ed snabbare transport till Göteborg när dubbelspår är klart
- Tåg mellan Oslo och Göteborg (+1)
- Snabbtåg
- Tåg
- Sätt in mindre bussar eller taxi som ansluter mellan samhällen som inte har anslutning till ordinarie buss i linjetrafik
- Buss
- Bussarna går aldrig!

Allmänna vägar

- Förbättra vägarna (+2)
- Väg 163 behöver flyttas utanför samhället – ny förbifart (+3)
- Väg 164/165 behöver byggas om från Backa till Vassbotten
- Hastighetsdämpade övergångsställen i alla orter
- Motorväg
- Bohusbanan/järnvägen är viktig för hela Tanums kommun
- Förläng Bohusbanan till Oslo
- Möjliggör för frakt av gods på Bohusbanan
- Viktigt med god infrastruktur, trafik

IT

- IT och kommunikation
- Bredband i fiber – bra satsning av Tanums kommun
- Utbyggt fibernät i hela kommunen (+1)
- Bredband

UPPLEVA OCH GÖRA

- Gör om gamla reningsverket till kulturhus
- Aktivitetshus i Grebbestad för boules, cykling med mera
- Behålla vår attraktivitet, vi behöver inte bli fler i juli men gärna övriga delar av året
- Uppgradera och snygga till allmän miljö med gestaltungsprogram
- Torghandel i kustorter under sommaren

- Belys frågan om avstånd till sjukvård. Trollhättan är för långt bort
- Hur mår befolkningen som bor här?
- Tillgång till kultur
- Tänk på infarterna till Fjällbacka, fint och småskaligt, trevlig infart = attraktivt
- Fritidsaktiviteter
- Ingrid Bergman och Läckberg museum
- Friluftsliv
- Många tillgångar för att utöva friluftsliv, till exempel kajakpaddling/långfärdsskridskor
- Skapa goda förutsättningar för det rörliga friluftslivet och upplevelseturism
- Inga tysta områden (Bullaren)
- Fritidsboende före rörligt friluftsliv

Bad och lekplatser, fritidsaktiviteter

- Fler och större lekplatser i Fjällbacka
- Lekplatser
- Badhus med bassäng 25 meter
- Rusta upp och snygga till Bovikens badplats
- Kallbadhus i Grebbestadbukten
- Utveckla sport, lekplatser, aktivitetsmiljö för åretruntboende barn, familjesport
- Städa stränderna
- Bygg om stranden i Grebbestad (+1)
- Outdoorområde mellan idrottsplatsen och havet, koppla ihop med utbyggd camping nedanför Tallgatan i Fjällbacka
- Sälvik + Badberget + Badholmen
- Utflyktsmål, lek och upplevelser
- Utveckla, uppgradera badplatser
- Bra att kommunen byggde om idrottsanläggningen i Tanumshede
- Utemiljön på Hamburgsundsskolan borde locka till mer lek, mer redskap

Strandskydd, kust, allmänhetens tillgänglighet

- Värna om och stå upp för strandskyddet
- Värna strandskydd men ändå möjliggöra för havsnära verksamheter
- Lämna kusten fri, ren och tillgänglig
- Vi vill ha fortsatt tillgång till "sjökanten" (+1)
- Bevara kustlinjen
- Bevarande av kustlinje, exempelvis nya sjöbodar! → Allemansrätt → Sjöbodspolicy
- Tillgänglighetsanpassa vissa öar
- Kuststräckan Havstensund – Kämpersvik: öka tillgängligheten för gående och badande
- Fartbegränsning i inre skärgården
- Bygg inte ut hamnar i känsliga lägen

Natur - miljö

- Ge förutsättningar för att den döda Sannäsfjorden ska bli levande igen
- Efterfrågan på skrift om besöksmål och sevärdheter
- Utveckling från naturskyddsområden
- Kosterhavets nationalpark
- Världsarvet

Kulturhistorisk bebyggelse och anläggningar

- Behåll det genuina
- Behålla den gamla bebyggelsen
- Bevarande av befintlig miljö i Fjällbacka, Havstenssund etc.
- Fastighetsvård av kulturbyggnader i förfall
- Viktigt att kommunen vårdar sitt fastighetsinnehav! Bristen på underhåll av magasinerna i Havstenssund är en skam!! (+2)

Jordbruksmark

- Ta inte i anspråk jordbruksmark för ny bebyggelse

Bilaga 2 – inkomna yttranden, bloggkommentarer och luppundersökning

Tanums identitet och framtid

- Identiteten är förankrad i historien, en av landets största koncentrationer av fornlämningar, småskaligt jordbruk och fiske, sten- och konservindustri, samhällsutveckling genom gemensamma krafter. Natur med olika karaktärer, i väster en unik, örrik skärgård och en kustnatur, men nakna kusthällar, mjuk rosa granit, inåt land, vackert jordbruks- och kulturlandskap, i öster fjällandskap
- Kluven, politiskt positiv till köpcentrum och fula verksamhetsområden intill vägar nära samhällen. Slumpar bort genuina miljövärden i kustens samhällen. En kommun där 40-talisternas plånböcker styr istället för den politiska visionen om ett uthålligt samhälle.
- Stolt över att vindkraften fått fäste i kommunen, att Bovikens badplats med omgivning har köpts av kommunen, att hållristningar med tillhörande museum och fornidsby har givits stor synlighet, att kommunen är vaken och framtidsinriktad, att kommunen är välskött
- Intrycket kan vara att Tanums kommun vacklar mellan att vara en ren turistkommun och en kommun med enklare näringsliv blandat med turism.
- Tanum har allt, vitt skilda naturområden, skog, hav, vidsträckt landsbygd och helt olika slags samhällen. Tanum är en attraktiv turistort men samtidigt en insomnad avkrok. I Tanum samlas höginkomsttagare, medelsvensson, Bullingar och Stockholmsglidare, norrmän, grönavgångare, utslagna, och numera också fler och fler människor med utländsk härkomst. Tanum har Sportshopen, Tanumstrand men också en uppsjö med små gårdsmuseer, butiker och loppisar. Tanum har de mest kvalitativa utbildningsställen, men också hopplöst föråldrade sådana. Tanum hoppas på ett gigantiskt köpcentrum samtidigt som det talar om långsiktigt hållbarhetstänkande. Tanum har identitetskris, och vet inte vad det är och kan bli. I Tanum härskar Jantelagen (vi har väl inget att komma med) i kombination med storklippsdrömmar, sida vid sida med ideologiska initiativ och innovationsdrömmar. Tanum har högtintressanta rötter långt tillbaka till forntiden men skolbarn som suckar över att behöva besöka Vitlycke. Jag tror Tanum behöver en rejäl kbt-genomgång. En grundläggande egoboost, och bli medveten om den otroliga rikedom det sitter på. Och bli stolt och ödmjuk och tacksam. Samt hållbar.
- Resultat av ett sampel/påverkan av inre och yttre aktörer och tid, givet den fysiska miljön. Kulturarv, småskalighet beträffande företag på land och vann, varierad fauna och flora
- Sagolik vacker och omväxlande natur – skärgård – åkerlandskap – skogslandskap – tre geografiskt skilda landskapsdelar som ger möjligheter till både arbete och sysselsättning.
- Starkt fiske och kustsamhälle med jordbruk och turism
- Ett Sverige i miniatyr
- Ett storslaget landskap
- Naturen – blandningen av havet, bergen, skogarna och dalgångarna – storslaget och småskaligt på samma gång.
- Växlande natur från och kust och hav i väster till "Värmlandsbygd" med skog och sjöar i öster.
- Vacker kust med storslagna vyer, det småbrutna odlingslandskapet, innanför den, världsarvsområdet
- Vacker skärgård mellan Oslo och Göteborg
- Mycket varierande och fina naturvärden i kusten och inlandet
- Naturen, ett spänningsfält mellan skog/berg och skärgård/småskaligt jordbruk
- Natur och hav

- De kala klipporna
- Friluftsliv
- Fritid
- Rekreation
- Skaldjur och fisk
- Fiske
- Naturbruk, fiske, jord- och skogsbruk
- Turism (+2)
- Omfattande turism med växande omfattning, flera 10 000-tals, besökande
- Besöksnäringen
- Sol och salta bad
- Bonsålder
- Hällristningar och skärgård/småskaliga fiskesamhällen
- Världsarvsområde med dess hällristningar
- Historien – kulturlandskapet
- Kulturen – hemvist för kreativa människor, konst, musik, teater, dans, litteratur
- Gammal kulturbyggd med världsarv (hällristningar – Vitlycke), Kosterhavets nationalpark.
- Många små fina kustsamhällen – med havsanknutna verksamheter
- Negativt då Tanum är en av Sveriges högskattekommuner med extremt dyr social service, VA, sop och renhållning

Sagt om Tanums identitet 2030

- Fler företag inom högkvalitativ livsmedelsproduktion, från lantbruket – skogen och fiske. Sverige är framstående matland. Medverka till att kustsjöfart kommer till. Utveckla lämpliga fartyg och lastteknik.
- Framtiden hör till ungdomen – viktigt att lyssna på dem, en ungdomsmässa kan arrangeras där deras frågor och intressen kommer i centrum.
- Mönsterkommun där boende trivs, dit människor gärna vill flytta och ha ett permanent boende
- Värna om de vitt skilda naturtyperna och tydliggör bredden
- Tanum som "nära glesbygd", tystnad och lugn inte långt från exempelvis Göteborg
- Aktiv levande landsbygd som kännetecknas av mindre men av mångfaldiga verksamheter dit människor vill flytta till och inte ifrån
- Tar tillvara våra unika resurser och är inte beroende av enbart turism – som är konjunkturkänsligt
- Tanum är ett föregångsexempel på bärkraftighet – hållbar utveckling – i Sverige och i världen
- Likartad identiteten idag, förutsätter en balanserad utveckling av besöksnäringen - naturvärdena ska hanteras synnerligen varsamt (kustzonen ska vara fri, ren och tillgänglig).
- Tanum är en av Sveriges konstnärstättaste kommuner – använd detta i kommunens identitet
- Miljön – Tanum har gjort sig känd som miljökommun i frontlinjen, men på senare år har miljöprofilen tonats ner. Det behövs en uppryckning.
- Utveckla återigen identiteten som miljökommun och implementeras detta i skolan
- Att kommunen arbetar efter högt ställda miljömål
- Utveckla kommunen utan att utplåna den historiska identiteten. Att satsa på nya stora köpcentrum är knappast ett nytänkande, de finns redan överallt i landet.
- En identitet där alla medborgare får plats och kan leva oavsett ekonomiska förutsättningar

- Ses som en kommun, som med en rik historia i ryggen och ett omhändertagande kulturlandskap, strävar framåt utan att inkräkta och förstöra våra natur- och kulturmiljöer
- Alla kreativa människor i Tanum gör det möjligt att utveckla Tanum till en omställningskommun med mål att snarast bli fossil- och kärnkraftsfri och med stor andel närproducerade ekologiska livsmedel, med mål att avloppslam på åkermark och i naturen bör förbjudas.
- Tar tillvara och värnar om vårt gemensamma, demokratiska arv genom att ge goda förutsättningar för lokalsamhällena att spira genom att besluten fattas nära de berörda, med goda skolor, trygga offentliga miljöer med ett rikt kulturellt och konstnärligt liv

Sagt om Grebbestad identitet

- Litet fiskesamhälle med en levande kärna med service och butiker för många olika syften, detta är viktigt att bevara för framtiden
- Grebbestad är en plats där det än så länge inte har gått så långt som i Fjällbacka - där större delen av byn är tömd vintertid. Men om tanken om den fria marknadens frälsning fortsätter några år till kommer Grebbestad bli likt Fjällbacka. Krögarna och butikerna kommer att ha tagit död på sig själva och varandra i jakten på storvinster sommartid. Medelinkomsttagarna kommer inte att ha råd att bo i Grebbestad. Strandskyddet kommer att ha urholkats till ett skämt, i takt med att feta plånböcker köper upp varenda attraktiv plats längsmed kusten. Grebbestad är än så länge gemytligt, trivsamt och vänligt. Det råder mångfald och tolerans - det är lätt att känna sig hemma här. Bland invånarna märks ett engagemang för byn, en vilja att värna om samhällets värden. Men kommer de orka stå emot marknadskrafterna i längden? Grebbestad behöver, liksom hela Tanum en identitetskartläggning, och sedan stöttning i sina strävanden att behålla balansen mellan attraktiv sommarturistort för folk med pengar och attraktivt åretruntboende för alla slags kommuninvånare.
- Tingel, tangel. Hård exploatering, för mycket bilar, svindyra hus, brist på hyresrätter, vackra vandringsområden, alltför vintertomma hus i samhällskärnan, bra butiksstruktur för vardagslivet, biograf!
- Ett måbrasamhälle som vi är stolta över:
Kvalitet och genuinitet
Historia och framtid
Miljötänk
Kultur
Långsiktighet och hållbarhet
Se möjligheter
→ Grundar sig på framförhållning, eftertänksamhet och konsekvens
- Ta vara på karaktärsskapande miljöer, karaktärsbyggnader, gamla bryggor, trappor, präng och gränder som ger samhället identitet och själ
- Stolta över:
Småskaligheten
Folkhögskolan
Biografen med toppmodern teknisk utrustning
Apoteket
Systembolaget
Musikarrangemang i kyrkan
Yrkesfiskarna
Donalda
Frånvaron av mygg

- Önskar:
En förbifart
Helikopterplatta
Läkarstation
Närpolis
Samlingssal för teater, mässor och musikarrangemang
Bibliotek
Satsning på friidrott som komplement till fotbollen
Idrottshall
Fartbegränsning i alla inre farleder utefter hela kusten
Bevara Svinnäs utan bostäder

Sagt om Fjällbackas identitet

- Charmigt samhälle som tyvärr alltmer bara blir en kuliss och sommarlekplats för rika människor från Göteborg och Oslo
- Utvecklas bort från ett levande året runt Fjällbacka

Sagt om Långsjös identitet

- Stor potential både för boende och friluftsliv och fritidsliv

Sagt om Gerlesborgs och Bottnas identitet

- Naturen – blandningen av havet, bergen, skogarna och dalgångarna – storslaget och småskaligt på samma gång.
- Historien – kulturlandskapet
- Kulturen – hemvist för kreativa människor, konst, musik, teater, dans, litteratur
- Unik plats mitt i stillheten mellan berg och hav. En liten ort som året runt gästas av konst-, musik- och kulturutövare och intresserade från Norden och andra delar av världen
- Aktiv utvecklingsbar kulturmiljö, områdets kulturverksamheter tillsammans bör prioriteras

Sagt om Bullarens identitet

- Skog och insjö. Varg.

Sagt om Tanumshedes identitet

- Småstadskänsla. Allt man behöver finns samlat vid Affärsvägen, vilket bör kvarstå.

Sagt om Hamburgsunds identitet

- Bonde- och skepparsamhälle, gles bebyggelse på grund av att alla behövde en plätt att odla på
- Utveckla som turistort med småstadskaraktär: må gott, ha plats, ströva fritt omkring i naturen, fri tillgång till bad, fiske, nödvändig service
- Orten ska karaktäriseras av känslan att vara mysig att handla i, ta en bit mat, gå längs kajen och se båtlivet, klassiska fiskarlivet/bodar som traditionsbevarare – inklusive stenhuggeri och sillperioden + special events som "Scenen på Bönn
- Utveckla den marina sidan i samarbete med omkringliggande orter för en vettig balans
- Utveckla småföretagarstödet genom gynnsamma verksamhetsområden från kommunen till förfogande, omvandla Månkilen till ett exempelvis företagshotell (jämför Tedacthuset), skrota idén om bostäder och därmed stödja utvecklandet av delårsboende till skattebetalande/yrkesförankrade helårsboende
- Stöd utvecklingen av Nolhotten-konceptet för att bli kvar i Hamburgsund

- Hamburgsund vill vara en del/länk i de Maritima/Turismsatsningar som görs för och i Tanum/Bohuslän i framtiden

Sagt om Havstenssunds identitet

- En av Sveriges med genuina, lugna, fiskesamhällen med välskötta typiskt Bohuslänska bostadshus, flera över 100 år gamla. Speciellt finns köpmanshus i hamnen med tillhörande service och magasin. Spången utefter efter hamn och badberget uppskattas av boende och turister.
- Levande fiskesamhälle
- Fiskeriet, gamla byggnader i centrum, naturen runtom samhället
- Ursprungligt genuint fiskeläge med aktiva yrkesfiskare. Präglad av fiskes olika epoker, med förädling, försäljning, och tidig export i Europa. Sill, makrill, ostron, hummer, räkor, havskräftor, musslor

Boende

- Gör en enkät som riktar sig till delårsboende med frågor om vad som behövs för att de sommarboende ska välja att bo i Tanums kommun året om
- Prioritera åretruntboende i vitala levande delar av samhället
- Prioritera helårsboende framför delårsboende
- Se över vilka möjligheter som finns angående boplikt. Det måste gå att balansera upp problemet med utförsäljningen till sommargäster.
- Fler bostäder i olika prisklasser
- Boende och infrastruktur anpassas för att barnfamiljer ska kunna flytta tillbaka efter studier på annan ort
- Större byggrätter i fritidshusplaner
- Använd ombyggnation av befintliga fritidshusområden samt förtätning som huvudsakliga metoder vid etablering av bostäder längs kusten
- Varierat boende för alla åldrar
- Detaljkraven på utformning av hus bör lättas för att skapa mer kreativa boendemiljöer
- Attraktivt boende kännetecknas av nära naturen med skog och insjö, gärna en bit från tätare bebyggelse
- Attraktivt åretruntboende kräver god service på alla nivåer; social, utbildning, sjukvård, kommunikation, arbete, bostäder, vatten och avlopp, energi, renhållning, väghållning, fritid
- Ge möjlighet till boenden som är tillgängliga för kommunens invånare, även de med lägre inkomster ska ha möjlighet att bo i kommunen
- Fler områden som Skärkäll och alternativområdet vid Vassbotten
- Ingen mer bebyggelse inne i samhället Kämpersvik, viktigt att de grönytor som finns behålls.
- Ge möjlighet till bostadsutveckling i Överby, i samråd med vad Strömstad kommun anger i sin fördjupade översiktsplan för södra kustområdet
- Utveckla bostäder i närhet till Grebbestad centrum
- Bevvara småstadskänslan i Tanumshede, ge möjlighet för butiker, caféer och restauranger
- Satsa på bostadsområden i kommunens inre, Bullaren

- Att det finns tillgängliga bostäder är mycket viktigt för företag som rekryterar personal
- Satsa på att åretruntboende trivs bättre (+2) *Ungdom 13-25*

Boendestruktur

- Förtäta i samhällena, för att behålla servicen, affärer, allmänna lokaler inom gång- och cykelavstånd från bostadsområden (+3)
- Ny bostadsbebyggelse i första hand i anslutning till befintlig bebyggelse – låt de större befolkningsagglomerationerna växa, men skydda den omedelbara kusten
- Nya byggrätter bör koncentreras till våra befintliga samhällen, ger underlag till effektivare service, butiker och tjänster (+1)
- Sprid inte ut bebyggelsen så att två bilar är en förutsättning för att kunna bo
- Bostadsområdet mellan Grebbestad och Edsvik är ett bra exempel på ny bebyggelse
- Variation för alla slags behov. Både små lågstandardlägenheter som större boenden och flerfamiljsboenden, gärna inom samma områden för att blanda folk och folk.
- Varierat utbud av bostäder
- Möjliggör boende nära havet, tillåt boende i sjöbodan
- Tillåt inte boende inom strandskydd som hindrar utsikt och allmänhetens tillgänglighet
- Byggs för många fritidshus som är tomma på vintern *Ungdom 13-25*

Boendetyper

- Bygg fler billiga hyresrätter för ungdomar (+6)
- Billiga ungdomsboenden i olika delar av kommunen *Ungdom 13-25*
- Fler lägenheter med en rimlig månadshyra (+11) *Ungdom 13-25*
- Ungdomsbostäder, hyresrätter. Att Tanums bostäder sätter detta främst i sin bolagsordning (lär av Strömstad).
- Vid nybyggnation bör olika boendeformer prövas, hyreslägenheter, hyresvillor,
- Slå ett slag för hyresrätt i attraktiva områden, för att göra det mer tillgängligt för flera som vill bo här
- Billigt boende (hyresrätter) för att tillgängliggöra boende i attraktiva lägen för fler
- Billiga bostäder som gör det möjligt för ungdomar att flytta hit/bo kvar och för äldre att bo i eget boende, billigt och bekvämt med möjlighet att fortsätta konstnärlig, praktisk eller intellektuell verksamhet, ha tillgång till trädgård och trygghet samt vid behov av vård och omsorg.
- Ungdomsboende
- Etablera alternativa boendeformer, kooperativa bostadsrätter
- Kooperativa hyreslägenheter kan kombineras med korttidsboende, till exempel till elever i utbildning
- Insatslägenhet passar dem som skaffat kapital
- Upplåt mark på flera olika platser i kommunen i närheten av små enheter för äldreboende för särskilt vårdbehövande upplåta mark för byggande av enkla billiga hyreslägenheter (eventuellt arrendera ut mark eller sälja billigt till grupper som vill bygga i egen regi) med gemensamhetslokaler och extra ateljéer/verkstäder att hyra.
- Underlätta olika typer av gemensamhetsbyggande – boende
- Behövs ett billigare byggande, enkla småhus med liten täppa för unga och gamla
- Kommunala bostadstomter *Ungdom 13-25*
- Alla vill inte bo i eget hus med trädgård
- Föreningsägda ytor, hus på kommunal mark med markarrende.
- Vid nybyggnation bör mindre enheter som smälter in i den typiska bebyggelsen prioriteras. Detta för att möjliggöra åretruntboende särskilt för unga som vill bo och satsa

på ett liv i Tanum!

- Idag saknas tillgång till service för dem som är relativt friska, men på grund av ålder förlorat en del styrka, kondition och därmed är i behov av enklare hjälp. Seniorbostäder behövs till vettiga hyror och priser
- Möjliggör för integrerat boende mellan äldre i Gerlesborgsområden och studenter från Gerlesborgsskolan
- Utveckla seniorboende i närheten till befintliga äldreboenden för synergieffekter
- Ett rikt utbud av blandade former av bostäder kan locka olika människor att bosätta sig i kommunen.

Energi och miljö

- Planera för att bostäderna ska kunna fortsätta fungera när energin blir dyrare och när klimatet blir hårdare och mera oberäkneligt
- Alla nybyggen byggs med material som inte gör människor sjuka, samt som borgar för låga energibehov.
- Underlätta för framtidsprojekt exempelvis experimentbyggen inom passiv- och plushus, samt alternativa bygg- och bolösningar. Upprätta gärna samarbeten med forskning inom dessa områden.
- Ge bygglovsdispenser för experimentella föregångsexempel inom till exempel miljövänligt byggande

Näringsliv och infrastruktur

Näringsliv

- Bensinstation i Fjällbacka
- Förbättrad ranking på svenskt näringslivs lista om företagsvänliga kommuner. Prioritera det dåliga ryktet, ta fram mark för verksamheter, slopa onödig byråkrati, sluta med politiskt käbbel. Ha ett gemensamt mål i samtliga partier beträffande företag och näringsliv!

Näringslivsstruktur

- Anpassa infrastrukturen efter att boende i kommunen pendlar till arbete på annan ort
- Nya verksamhetsområden bör lokaliseras utanför samhällena för att minska bullernivåer i närliggande bostadsområden
- Satsa på en levande landsbygd
- Möjliggör småskalighet och mångfald snarare än sårbar storskalighet
- Styr bort markkrävande verksamheter och infrastruktur från jordbruksmark
- Uppmuntra småskalig produktion
- Värna strandskyddet med verksamheter (ej boende/logi) som kopplar till havet som möjliga undantag, till exempel tångförädling, drivvedskonst, sillstånd
- Planera för livsmedelsförsörjning, företagsamhet och kommunikationer ska kunna fortsätta att fungera när oljan blir ett dyrare bristvara, övriga drivmedel och energislag blir dyrare och när klimatet blir hårdare och mera oberäkneligt
- Avsätt väl valda områden för etablering av industrier och större företag så att etableringarna ligger samlande på platser där de stör så lite som möjligt för folk och miljö

och där det redan finns goda möjligheter för transport och kommunikation, förslagsvis i närheten av E6 så att inga nya vägar behöver byggas.

- Främja mindre lokala affärer, motverka shoppingcenter som utarmar landsbygden
- Fastboende och småskalig verksamhet ska prioriteras framför kortsiktigt företagande, turism, under några få veckor
- Kommunen bör stötta småskalig företagsverksamhet, storföretagen har redan lämnat kommunen!
- Utveckla näringsgrupper som speglar kommunens plattform, natur, hav, marinbiologisk forskning och dylikt.
- Stötta småskalig företagsamhet
- Inga fler köpcentrum utanför samhällena
- Verksamheter som alstrar trafik ska lokaliseras i anslutning till lämplig och existerande infrastruktur

Framtidens näringsliv

- Satsa på turism och stöd företagare inom besöksnäringen (+1) *Ungdom 13-25*
- Sök upp personer med förflutet i Tanum och verksamma med företag på andra orter och bjud in till hemvändarträff. Andras erfarenheter utanför Tanum kan bidra till en utveckling av orternas näringsliv och möjligheten för dem själva att bo året runt. Vad anser de som vill flytta hit, men inte kan, behövs för att det ska vara möjligt?
- Kanske ett centrum för båtbyggare, halvfabrikat med flera varianter, man hyr in sig som byggare.
- Tanums kommuns befolkningsmässiga utspridda struktur passar mindre företag. Starta kluster där företagare deltar tillsammans med utvecklare runt kommunikationer – vägar – bussar- bussar med någon lastkapacitet – flyg → Anpassa resandet ytterligare utan att behöva använda bil. Gör kommunikationsmöjligheterna tydligare för alla.
- Underlätta och uppmuntra etableringen av småföretag och industrier. Locka med moderata tomtpriser och goda transportmöjligheter
- Stötta och hjälp vid behov etablerade företag så att de fortlever och stannar kvar
- Vilka naturprodukter hav – lantbruk – skog – kan utvecklas lokalt och hur mycket kan förädlas på lokal nivå
- Starta fisk- och skaldjursakademi med avancerad kock- och köksutbildning. Därtill kan läggas utbildning i havskunskap, miljöförståelse med analys om vattenmiljön
- Whiskeylagring i fyrar i området och ett destilleri på land, ett nytt lla, köp in och speciallagra ung fin whiskey på Väderöarna med mera till en början, bönder och kustfolk i samklang på fat.
- Förstärk marknadsföringen av kommunens fornlämningar, naturreservat, världsarvet och kosterhavets nationalpark
- Ta särskild hänsyn till jordbruk och fiske vid utnyttjandet av mark och vatten. Att kunna producera en stor del av vår egen mat är en viktig säkerhet för framtiden
- Om Tanum verkligen vill stå för ett långsiktigt och hållbart tänkande, som Tanum säger sig vilja, då måste det märkas även inom näringslivet. Uppmuntra företag som både etiskt och ideologiskt verkar för dessa värden, och bromsa eller korrigerar företag som inte på ett tydligt och mätbart sätt kan garantera att de jobbar aktivt för detsamma.
- Kommunens rika historia och kultursektorn bör ses som två nya branscher att satsa på
- Uppmuntra småskaligt fiske
- Tanum har möjligheter för industrietablering, särskilt i Tanumshede och i Rabbalshede som ligger i närheten till järnväg och motorväg
- Stimulera initiativ till inköpsföreningar och närbutiker där sådana saknas genom att

tillgodose behovet av mark och lokaler

- Näringspolitik som lockar företag i behov av kvalificerad arbetskraft, såväl produktion som kvalificerade inom tjänstesektorn. Låglöneföretagen i behov av utbildad arbetskraft utvecklas ändå

Turism

- Förbättra tillgängligheten och erbjud guidade visningar/vandringar med utbildade guider till turistmål
- Satsa på näringsliv som utvecklar turistnäringen kan ge inkomster till Tanum, starta taxibåtstrafik efter kusten med angöring till alla kustsamhällen – viktigare öar
- Servicenäringen bör skötas av fastboende som är intresserade av att förlänga säsongen
- Turismen behöver breddas och spridas över hela kommunen
- Anpassad turism som vår natur, hav och kultur klarar
- Försök förlänga turistsäsongen med aktiviteter över fler årstider för att hålla bygden levande
- Möjliggör besöksnäring i hela kommunen.
- Utvecklingsmöjligheter för befintliga campingar
- Husbilsställplatser
- Små campingplatser för tält nära cykelvägar
- Satsa på annat och inte bara turism
- Det är ohållbart och kortsynt att se turism som en lämplig försörjningsbas på samma sätt som att vara beroende av en enda industri. Vad händer vid en djup och långvarig konjunktursvacka när turistströmmarna sviker?
- Höj kvaliteten på de turistnätter som spenderas här genom att hålla infrastrukturen kring turisterna hållbar, cykelvägar, åtkomliga återvinningssystem, avloppstömning för båtar. Locka turister med ren och levande natur istället för med ekologisk ohållbar shopping
- Det behövs fler campingar för rörlig camping, där det inte får finnas fasta husvagnsplatser, flera campingar har förvandlats till stugområden, då har strandskyddat mark blivit fritidshusområden genom campingarnas utveckling. Det var inte avsikten med det rörliga friluftslivets intresse
- Kommunens historiska bakgrund och besöksmål uppmärksammas bland annat redan genom Vitlycke och olika hembygdsföreningar mm. Men det är ännu bara småmulor med tanke på den rika historia som helt säkert finns. Ett genomtänkt lättnavigerat system av besöksplatser i kommunen - med lättillgänglig historisk information på plats (fysiskt och på nätet)- skulle lyfta fram Tanums glömda stortider. Tänk att samla ihop alla kunskap som finns om svunna tider, i samarbete med både invånare och universitet, och sedan lyfta fram det med samma pondus som storstäderna (eller grannland Norge - dom vet hur!) gör. Historieberättare på plats, informationstavlor, infofilmer på hemsidan, historiska vandringsleder med inspelade berättelser i hörlurarna - ja det finns många sätt! Det skulle skramla till i turistinkomskassan....
- Sträva efter upplevelseturism med inriktning på natur och mat med fokus på närproducerade och ekologiska livsmedel
- Whiskeyturister och dykleder på olika nivåer (kompetens)
- Hållbar året-runt-upplevelseturism kan blomstra i kommunen och få kommunen att blomstra - alla förutsättningar finns, och det har redan börjat så smått här och var.

Livsmedel

- Mat och livsmedel kommer att bli en viktig infrastrukturfråga
- Värna all odlingsbar mark – den kommer att behövas i framtiden

- Främja lokal småskalig ekologisk matproduktion (+3)
- Stöd lokala odlare, uppmuntra människor att starta produktiva odlingar genom utbildningar och andra incitament
- Stimulera grönsaksodling i tätorterna genom att upplåta mark till enskilda odlingslotter eller tillsammansodlingar
- Sverige är ett erkänt matland, ta hjälp av gastronomiska sällskap, kockskolor, kocklandslaget och givetvis enskilda kock och restaurangmänniskor detta för att få vibbar om vad som är och blir aktuellt i matbranschen samt att själva skapa trender med det som kan produceras.

Båtliv

- Båtplatser till helårsboende
- Fler gäst- och småbåtshamnar (+3)
- Det behövs båtramp som är tillgänglig för alla att sjösätta mindre båtar
- Studsplatser på båtturer i land och på öar
- Sjömack i Fjällbacka
- Hastighetsbegränsning i skärgården
- Endast nya båtplatser för segelbåtar och eldrivna motorbåtar, målade med giftfri färg, i syfte att rädda det som kan av livet i havet
- Bättre tillgång till billiga båtplatser för roddbåtar och små segelbåtar med centerbord
- Ge förutsättningar för båtpooler med möjlighet att hyra förrådsplats
- Håll hamnar snygga och attraktiva året runt

Infrastruktur

- Ge förutsättningar för en tunnel till Hamburgö
- På sommaren behövs fler parkeringsplatser som man kan parkera flera dygn i sträck utan att få böter, viktigt för till exempel kajakpaddlare
- Peka ut strategiska platser i kommunen där helikopter kan landa för att förkorta insatstiderna vid akut sjukdom och olycksfall samt höja säkerheten för dem som ska utföra räddningsuppdrag
- Ta det totala ansvaret för effektiv halkbekämpning på gator och vägar i samhällena

Gång- och cykelvägar

- Gång- och cykelvägar längs kommunens vägar (+3) *Ungdom 13-25*
- Belysta gång- och cykelvägar för ökad trygghet (+1) *Ungdom 13-25*
- Infrastrukturen bör utvecklas så att människor kan ta sig fram på fler sätt än bara med bil eller buss. Cykelvägar, vandringsleder, ridstigar, skidspår och så vidare bör hela tiden byggas ut över hela kommunen.
- Prioritera framkomlighet för cyklister och gående framför bilism
- Minska bilismen i Tanum genom att satsa på kollektivtrafik och cykelvägar
- Bygg ut cykelbanor som förbinder alla samhällena med mer än 100 invånare, positivt för turister, del- och helårsboende
- Satsa på sammanhängande gång- och cykelvägar genom hela kommunen som binder samman samhällena. Gynnar bosatta och gäster (+16)
- Cykelparkeringar vis busshållplatser med kur och under tak vid den mest centrala busshållplatsen i varje samhälle
- Gång- och cykelväg mellan målpunkter för att minska bilberoende, viktigt i perspektivet av dyrare bensinpriser och högre klimatemperatur

Kollektivtrafik

- Fler och tätare turer i kollektivtrafik, även landsbygd (+11) *Ungdom 13-25*
- Förbättrade anslutningar mellan buss och tåg *Ungdom 13-25*
- Busspendel till alla tåg från och till Tanums station
- Bättre kollektivtrafik österut mot Dalsland och norrut in i Norge (lös nationsgränsproblemet)
- Bättre kommunikationer
- Behåll järnvägsstationen i Överby, viktig för åretruntboende i området
- Buss- och tågtider behöver anpassas till behov, se över "Greta" så att busslinjen gör en sväng till fler samhällen och en landsbygdssväng
- Fossilfri kollektivtrafik för att möjliggöra pendling, ersätt stora bussar med stora bilar
- Bygg om Bohusbanan till dubbelspår och förläng till Oslo, det skulle göra Tanums kommun central med en timme till Göteborg och en timme till Oslo *Ungdom 13-25*
- Snabbtåg mellan Göteborg och Oslo
- Arbeta för att Bohusbanan blir förlängd till Oslo
- Vänd trenden av bilberoende till en välutvecklad kollektivtrafik
- Utveckla kollektivtrafiken så att det är möjligt att arbetspendla inom kommunen och utanför samt ta sig till fritidsaktiviteter på kvällstid.
- Bättre bussförbindelse mellan tätorterna och med anknytning till Tanums järnvägsstation. Tiden anpassas till tåg- och bussförbindelser
- Satsa på utveckling kollektivtrafiken, bussar som går att använda (gärna i mindre storlek) och som passar till tågavgångar. Fler turer med tåg och buss behövs om arbetspendling ska vara möjlig.
- Skapa förutsättningar för att knyta samman tätorterna med kollektivtrafik – förtätning
- Kräv av regionen att effektiv och tät kommunikation med allmänna färdmedel skapas mellan samhällena
- Halverat pris på kollektivtrafik inom kommunen, trafiken är så gles att nyttan inte kan jämföras med Uddevallas eller Göteborgs trafik
- Det ska vara möjligt att ta sig till kommunens centralort med kollektivtrafik både dag- och kvällstid

Allmänna vägnätet

- Bredare allmänna vägar *Ungdom 13-25*
- Förbättrad standard på vägnätet
- Förbifart Fjällbacka
- Förbifart Grebbestad
- Bygg inte nya vägar och parkeringar
- Satsa på snabbbladdningsstationer för elbilar, som bör finnas vid alla kommunala parkeringar och fastigheter
- Initiera kommunalt drivna/initierade bilpooler
- Se till att planeringen för god tillgänglighet med vägar och allmänna kommunikationer är säkrad innan byggstarttillstånd ges till boende och företagsetableringar
- En trafikmiljö samordnad med den utanför kommunens gränser

Energi

- Satsa på miljövänliga energislag
- Satsa på kraftig utbyggnad av vindkraft och av vågkraft
- Häng på utvecklingen av vågkraft – Tjurpannan är ett lämpligt område
- Ge möjlighet för mer vindkraftsutbyggnad än vad vindbruksplanen anger (+2)

- Utred möjligheterna för mer vindkraft och eventuell vågkraft
- Satsa på vindkraft, grön energi, ger lokala arbetstillfällen, helst kustnära
- Vindkraft bör ses som infrastruktur. Utöka vindkraften genom att planera för vindkraftverk på redan störda platser, industriområden, utefter vägar och järnvägar, men tillåt inte vindkraft i omtäckta naturområden.
- Ge förutsättningar för forskningscentra och försöksområde för alternativa energislag som till exempel vindkraft, det skulle bredda näringslivet och sätta Tanum på kartan
- Skydda området väster om väg E6 och världsarvsområdet mot utbyggnad av vindkraft
- Sätt solceller på alla kommunens egna hus och lokaler, även Tanums bostäders, använd småskalig vindkraft
- Möjliggör för sjövärmepumpar för att värma upp bostäder

Vatten och avlopp

- Framtidssäkra VA-nätet mot höjda havsnivåer och mer nederbörd, framtidssäkra vägar mot skrev och ökade vattenflöden.
- Separera urin och fekalier i avloppet
- Utveckla Tanums fina VA-tradition och utveckla försöksverksamhet med ekologiska lösningar
- Tillgång till kommunalt vatten och avlopp
- Lös avloppsproblem som idag utgör ett hinder för människor som vill bo och utveckla verksamheter i kommunen
- Kontrollera att all anläggningsjord, som används i kommunen, inte är tillverkad av avloppsslam. Förbjud avloppsslam på åkerjord och i naturen

IT

- Bra att kommunen satsat på fiberutbyggnad i kommunen
- IT-strukturen behöver ett rejält lyft. Det ska vara lätt att hitta allt som rör Tanum på nätet. Kopplingen mellan kommunens hemsida och näringsliv, turism, kulturutbud, hemsidor, underhållning med mera måste utvecklas så en webbsurfare snabbt kan få en hyfsad överblick över Tanums kommuns mångfald.
- Viktigt att det byggs ut fibernät i Kämpersvik med omnejd

Uppleva och göra

- Översiktsplanen bör innehålla riktlinjer för hur bebyggelsen ska placeras i förhållande till stigande vatten.
- Tanums kommun bör utvecklas varsamt där omistliga naturvärden skyddas så långt det går.
- Första rubriken i översiktsplanen borde vara "natur och öppenhet" som en beskrivning av kommunen och oss
- Planera för besöksanledningar så som simhall, bowling, go-cart med mera

Friluftsliv

- Underlätta för det rörliga friluftslivet, till exempel så att kajakpaddlare kan sjösätta sina kajaker, cyklister ha säkra cykelvägar, att det finns möjlighet att komma ner till vattnet och bada och fiska eller vandra på leder.
- Bättre tillgänglighet i avverkad skogsmark
- Satsa på en genomtänkt och detaljerad turistkarta
- Utveckla och marknadsför de friluftsanläggningar som finns, Ranebo kan utnyttjas mycket bättre både till rekreation för kommunens invånare och för (internationell) lägerverksamhet
- Marknadsför och skylta de många vandringsleder som går genom kommunen tydligare
- Skyltade promenad stigar/vägar i samhällen och på landsbygden med fakta (skrönor) om omgivningen

Bad och lekplatser

- Förbättrade badplatser; parkering, hopptorn, bänkar, volleyboll (+1) *Ungdom 13-25*
- Förbättrade lekplatser *Ungdom 13-25*
- Rusta upp och underhåll badplatserna (+2)
- Lekplatser som är anpassade för barn i ålder 3 och uppåt
- Förutsättningar för badhus med en 25-metersbassäng
- De fem vanligaste efterfrågade fritidsaktiviteterna i kommunen är en simhall med 25 metersbassäng, en bowlinghall, ett basketlag för både killar och tjejer, en skatepark både i södra och i norra delen av kommunen och ett köpcenter. (+14) *Ungdom 13-25*

Strandskydd, kust, allmänhens tillgänglighet

- Promenadstråk längs stranden *Ungdom 13-25*
- Låt inte folk bygga vid strandkanten *Ungdom 13-25*
- Fri, ren och tillgänglig kust
- Värna tystnaden även vid kusten
- Gör hela skärgården till hänsynsområde: inte för hög hastighet, inte för många människor, inte för mycket buller
- Upprätta särskilda områden för störande vattenverksamhet (vattenskoter, jetboat) där de inte stör badande, boende och miljö
- Begränsning av fossildrivna motorbåtar, rätt till tystnad vid havet
- Stärk strandskyddet i översiktsplanen (+2)
- Håll på strandskyddsområdet vid sjöar och efter kusten, inga undantag (+1)
- Ytterligare kustnära bebyggelse ska förbjudas, inom strandskydd totalstopp på nyproduktion
- Prioritera strandskydd i allmänhetens intresse, inte privatpersoners egenintresse
- Fyll inte havsvikar bara med bryggor i alla samhällen, med ökad trafik och parkeringsbehov blir det sommartid otrevligt liv
- Begränsa inte möjligheten för allmänheten att komma nära vattnet i Kämpersvik, det gäller både när man promenerar och möjligheten att fiska från land.
- Inga technomusikfestivaler på öar med ömtålig natur, som omöjliggör för härligt turistliv
- Att strand- och kustlinjen försvaras och återställs där den spårat ur

Natur - miljö

- Bevara naturen *Ungdom 13-25*
- Fler naturreservat
- Det behövs fler naturreservat. Tjurpannan är full ofta. Naturskydda mer områden mellan Havstensund och Grebbestad för friluftsliv

- Gör en nationalpark med Koster och alla kronoholmarna i Tanums kommun
- Exploatera inte naturområden, jordbruksmark, havsmiljön
- Nya hus ska byggas i naturvänliga och återvinningsbara material (ej plastkomposit).
- Låt Tanum blir en föregångskommun när det gäller miljövänlig utveckling på alla områden
- Kommunen ska stäkra skyddet av orörda naturområden
- Slå vakt om tysta områden
- Hållbar kustturism = fler hyrbåtar, lånebåtar, turbåtar, kajaker, skyddade lekvikar för fisk
- Kommunen ska kräva att alla planer ska omfattas av en kulturmiljöanalys och en hållbarhetsanalys.
- Lokalisering av ny bebyggelse och hamnar ska ske till platser där negativ påverkan helt eller så långt som möjligt.
- Möjliggör att den nu döda Sannäs fjorden blir levandegjord
- En översiktsplan där naturvärdena säkras
- De allmänna intressena är viktiga och i Tanum finns många riksintressen, för naturvård, kulturminnesvård och friluftsliv. Mer allmänna platser och tillgängligheten till havsstränderna bör förstärkas.
- Möjliggör för fårhållning på liknande basis som på Gotland, naturbeteskött, närproducerat, kringprodukter

Klimatförändringar och energi

- Ta hänsyn till både att den normala havsnivån beräknas stiga och att vädret kommer att bli mer extremt vid lokalisering av bostäder och framförallt av infrastruktur (+2)
- Anamma de nationella miljömål som finns för att minska koldioxidutsläppen och minska bilkörande och anpassa byggtutvecklingen i Tanum efter det
- Ställ hårda krav på energiåtgång vid byggnation (byggprocessen och tillverkning av byggmaterial)
- Bygg så miljövänligt med så lokala material som möjligt – stimulera lokala aktörer
- Kommunen ska kräva en viss mängd solel/vindel på nybyggda hus
- Använd modern och genomtänkt teknik vid nybyggnation, till exempel byggnadens uppvärmning, solfångare – solcellsinstallation – bergvärme – luftvärmepump – effektivare värmeåtervinning för både förbrukad luft och spillvatten. Inför timtaxa för energiförbrukning och energiförsäljning.

Bebyggelsestruktur och placering

- Ett samhälle anpassat till de helårsboendes villkor främjar turismen och besöksnäringen
- En varsam hand behövs om bygden och de bofasta
- Värna närheten till kosterhavets nationalpark genom begränsad utbyggnad av kustnära verksamheter och båthamnar
- Dagens boendestruktur med tomma samhällskärnor behöver ändras
- Satsa på orter som inte ligger vid havet, Rabbalshede, Kville, Lur, Östad och Backa, avseende skola, barnomsorg, äldreomsorg, bibliotek
- Ge förutsättningar för Gerlesborgsskolan att vara en stark nod i Gerlesborgsområdet och ett konst- och kulturcentrum i Tanums kommun.
- Ett levande centrum i Tanumhede
- Planera vidare utbyggnad av centralorten Grebbestad
- Ge översiktsplanen en struktur som stöder även kommunens inland
- Ifrågasätter kommunens mål om att bli 13 000 invånare. Kommunen måste se till att kusten (samhällena) ej byggs sönder, att värna natur och kultur genom god planering.
- Bevåra kusten och den kustnära bebyggelsens karaktär.

- Bebyggelse i samklang med landskapet och för Bohuslän karaktäristisk arkitektur (+2)
- Bevara den genuina och attraktiva arkitekturen i kustsamhällena. Anpassa nya byggnader i stil och storlek till den befintliga bebyggelsen. Höghus och bebyggda berg är inte önskvärt.
- Nya hus ska inte byggas på berg där det blåser som värst och uppvärmnings- och materialkostnader blir höga och energiåtgången hög utan i mer skyddade (och traditionella) lägen.
- Bevara och bygg vidare på det genuina i samhällena, både för hemkänslan och turismen
- Var rädd om orörda miljöer, strand, jordbruksmiljö, skog, berg
- Värna om att även infarterna till samhällena bevarar samhällets karaktär
- Bygg varsamt och i samklang med naturen med modernt, ej i konflikt med allmän intresse så som utsikter eller strandlinje.
- Att bygga på berg och på jordbruksmark är exempel på ohållbart samhälle
- Tillåt inte att alla berg bebyggs
- Förhindra att ny bebyggelse medför söndersprängda berg (Vetteberget, Fjällbacka)

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och anläggningar

- Dagens utveckling och framtida förändringar måste anpassas varsamt till det rika kulturarvet som tillsammans med det omväxlande landskapet och havet är Tanums kommuns identitet
- Det ska finnas en plan för kulturmiljövård som det finns medel till
- För att kunna bygga vidare på identiteten från stenindustrin behöver lämningarna från epoken inventeras och dokumenteras.
- Kulturhistoriska byggnader ska K-märkas i detaljplaner som norra magasinet och magasinerna i Gerlesborg. De ska ha rivningsförbud
- Skydda genuina kulturmiljöer som magasin och karaktärsbyggnader och sammanhållna miljöer (som stora delar av Fjällbacka)
- Följ idéerna i Tanums kommuns kulturminnesvårdsprogram
- Stärk kulturmiljön genom att värna om historien
- Värna om kulturarvsmiljön
- Bevara skrotstenshögar som minner om stenindustrins storhetstid och hamla magasin som ger karaktär åt bygden
- Behåll stenbrotten i Kämpersvik eftersom de är viktiga kulturminnen och påminner om det gamla Kämpersvik

Samhällsnära grönstruktur

- Tätortsnära grönytor är mycket viktigt, både för livskvalitet och miljö, får ej planeras bort
- Omhändertagna samhällsnära grönytor i alla kommunens samhällen för rekreation samt trygga och trivsamma offentliga miljöer
- Uppmuntra tätortsnära odling –kolonilotter (+1)
- Uppmuntra gemensamhetsodling
- Stimulera omställningsgrupper, inköpsföreningar, kolonilotter, tillsammansodlingar, byggemaskiner, självbyggeri- och odlingsverksamhet för arbetslösa ungdomar
- Ge alla kommuninvånare mark att odla på
- Skydda tätortsnära naturmiljöer för rekreation och friluftsliv, undvik byggnation och vägdragning i dessa områden
- Håll grönområden välskötta inne i och runt samhällena för promenader/träningsrundor i vacker och tillgänglig terräng
- Skydda och vårda de kvarvarande gammelskogarna och arbeta aktivt för framkomligheten i

de skogar där avverkning sker!

Jordbruksmark

- Kräv att arrendatorer av kommunal mark ska bedriva ekologiskt jordbruk
- Styr bort bebyggelse från jordbruksmark
- Använd inte åkermark till att bygga bostäder eller industri
- Jordbruksmark blir viktigare i framtiden, matpriserna stiger och det behöver produceras mat på alla jordar igen. Det behövs en framtidsorienterad miljöstrategi för jordbruksmark och bebyggelseutveckling. Värdefull jordbruksmark ska skyddas.

Utbildning

- Bevara skolorna i samhällena *Ungdom 13-25*
- Uppmuntra kost och kulturverksamheten runt om i kommunen, inte minst den som riktas till barn, ungdomar och äldre
- Utbildningsformerna i kommunen behöver snacka ihop sig. Vi har Gerlesborgsskolan, Grebbestads folkhögskola, alla kommunala skolor och kooperativen. Om alla dessa kunde börja prata ihop sig kring gemensamma värden, en röd utbildningstråd för hela kommunen - i samarbete med styrande politiker och näringslivssekreteraren, så kunde Tanum börja sträcka stolt på sig och börja leva upp till att vara en attraktiv kommun att flytta till (med landets bästa skola). Här krävs ett visionsarbete.
- Gör lärcentrum till ett utbildningsnav för universitetsutbildning på distans, för kompetenshöjning för anställda i näringslivet och kommunens stora verksamheter vård och omsorg
- Väl fungerande skola och kommunal förvaltning
- Stärk studieförbund och vuxenutbildning, utveckla lärcentrum för att bli ett högskolecentrum med möjlighet att studera på distans
- Mer vegetariskt i skolmatsalarna
- Utveckla fritidsgårdsverksamheterna runt om i kommunen
- Behåll de lokala skolorna i samhällena
- Barngupper i skolan är inte för stora

Mötesplatser

- Skapa kommunala samlingsplatser, naturliga träffpunkter för kultur och föreningsliv i de olika samhällena
- Centrala mötesplatser
- Fler mötesplatser som är attraktiva för alla
- Kommunala anlagstavlur där allmänhet kan annonsera och affischa kostnadsfritt
- Viktigt att fotbollsplanen i Kämpersvik bevaras och att den hålls i gott skick. Möjlighet att bygga en allmän samlingslokal vid fotbollsplanen.
- Kommunen ska tillse att det finns kommunala träffpunkter i alla samhällena, samlingsplatser där kulturaktiviteter och föreningar kan arrangera möten
- Publika mötesplatser i centrala delar av samhällena